

Motion till riksdagen 2019/20:2071

av **Mathias Tegnér (S)**

Om trygghet och brottslighet i skolan

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om ökad trygghet i skolan och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att överväga förenklade möjligheter för beslutsfattare i skolans närhet att fatta beslut om relevanta åtgärder för att säkra den fysiska tryggheten med teknisk utrustning på skolan och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om lärares möjlighet att fysiskt ingripa i situationer som uppstår i skolan och tillkännager detta för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att bekämpa mobbning och tillkännager detta för regeringen.
5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om porrfilter och tillkännager detta för regeringen.
6. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om hur mansnormer är ett hinder för pojkars kunskapsinhämtning och tillkännager detta för regeringen.

Motivering

I en globaliserad värld börjar allt med en bra skola. För ett kunskapssamhälle och en kunskapsdriven ekonomi som den svenska är en skola med hög kvalitet av högsta

strategiska betydelse. Ska vi lyckas måste alla elever kunna nå sina kunskapsmål och en förutsättning för det är lugn och ro i den fysiska miljön och att alla elever kan känna sig trygga. Misslyckas vi med att ge skolan tillräckliga förutsättningar, så får det konsekvenser för allt ifrån arbetslöshet, utanförskap och brottslighet till kompetensförsörjning i vården och omsorgen, tillväxt och jämlikhet.

I BRÅ:s skolundersökning för 2017, som publicerades i slutet av förra året, uppger fler elever i årskurs 9 att de blivit utsatta för brott. Att trenden går mot fler brottsoffer och därmed fler brott är mycket oroande. Faktiskt så många som hälften av eleverna uppger att de blivit utsatta för brott, men då killar oftast utsätts för stöld och misshandel är tjejer oftast utsatta för sexualbrott.

En stor källa för otrygghet för många elever är brottslighet på nätet. I rapporten framgår att en tredjedel av tjejerna och en femtedel av killarna har upplevt att någon skrivit kränkande saker om dem på internet under de senaste tolv månaderna. Mellan 20-25% av eleverna uppger att de råkat ut för att någon lagt upp bilder eller filmklipp på dem, som de inte ville ska spridas. När det gäller mobbning uppger ungefär fyra av tio tjejer och tre av tio killar att de utsatts för mobbning.

Undersökningen visar också på ett tydligt mönster mellan utsatthet för mobbning och utsatthet för brott. Det står bland annat att läsa att ”Bland de elever som uppger att de blivit utsatta för mobbning ibland eller ofta är det en betydligt större andel som även uppger utsatthet för olika typer av brott (misshandel, hot, rån, våld och sexualbrott). Mönstret ser likadant ut för både tjejer och killar.” Rapporten konkluderar också att ”elever med utländsk bakgrund, elever som bor i lägenhet och elever med skilda/separerade föräldrar (uppger) i högre utsträckning att de utsatts för olika typer av brott. Likaså uppger en större andel elever vars föräldrar saknar universitets- eller högskoleutbildning och elever som uppger att minst en av föräldrarna saknar arbete utsatthet för brott. Även familjens ekonomiska resurser verkar ha betydelse för utsatthet för brott, då elever som uppger att familjen har svaga ekonomiska resurser i högre grad uppger att de utsatts för brott jämfört med övriga elever.”

Kameraövervakning och annan teknisk utrustning

Det är av yttersta vikt att den fysiska skolmiljön är trygg. BRÅ:s rapport visar att de platser där de tillfrågade eleverna utsatts för brott är skolmiljön. Detta gäller framför allt misshandel, men också hot och sexuella kränkningar. Det är viktigt att skolans huvudman och skolledarna har relevanta verktyg för att skapa en trygg fysisk miljö. Detta uppdrag kan inte nog understrykas. Idag framstår ibland skolhuvudmän som

handfallna inför de svåra utmaningar som de ställs inför. Det är ofta svåra avvägningar kring vilka ingrepp i den fysiska miljön som kan behövas för att upprätthålla trygghet. I många fall kan exempelvis kameraövervakning och metalldetektorer uppfattas som skräckinjagande och motverkar en känsla av trygghet, men det är viktigt att beslutsfattare i skolans närhet har möjligheter att fatta beslut om relevanta åtgärder för att säkra den fysiska tryggheten på skolan. Således kan i undantagsfall även den typen av teknisk utrustning vara relevant, vilket måste vara tydligt för skolans huvudmän.

Nya yrkeskategorier

Ibland ställs kunskapsresultat och jämlikhet mot varandra inom skolans område. Mycket tyder istället på att alla barn främjas av en tydlig kultur där strävan premieras. Idag är en avgörande faktor för hur väl elever lyckas i skolan, vilken utbildningsnivå föräldrarna har, eftersom det påverkar både förväntningar och attityder, samt förutsättningar att ge stöd hemifrån. Därför är skolans kompensatoriska uppdrag så viktigt och att tydliga krav ställs på alla elever från skolan.

Då tydliga indikationer finns på att kunskap uppstår i mötet mellan lärare och elev, så måste de lärare som idag arbetar i skolan ges tid och förutsättningar för att förbereda undervisningen. Därför behöver lärarnas administrativa börda minska och andra uppgifter än de som är direkt kopplade till undervisningen skalas bort och läggas på andra inom skolan. Det är viktigt att lärare har ordentligt med tid för elevkontakt. Men att vara schemalagd rastvakt, att vattna blommor, städa klassrummet, hålla reda på elevernas bortglömda inloggningsuppgifter och sådant bör inte tillåtas ta mycket tid från lärarnas ansvar att förbereda, genomföra och följa upp själva undervisningen. Således bör de arbetsuppgifter som tidigare sköttes av lärarassistenter kunna skötas av annan personal än utbildade, legitimerade lärare.

Lärares rätt att ingripa fysiskt

Under många år har lärares rätt att ingripa fysiskt mot elever som stör andra elever varit oklart för många lärare. Redan 2005 visade Lärarförbundet att 17 procent av lärarna inte hade klart för sig vilka åtgärder de har rätt att vidta för att lösa konflikter med elever. Gymnasieskolans lärare var mest osäkra. Under det senaste decenniet har osäkerheten ökat, då flera fall har hamnat i domstolar. Den rekommendation som Lärarnas Riksförbunds förbundsjurist gav 2017 till lärare där eleven vägrade lämna klassrummet var att ”uppmåna hen att lämna klassrummet, men aldrig utöva våld. Står eleven upp, kan du möjligen fösa eller dra hen ut ur klassrummet. Gör du fel, kan du bli polisanmäld. Jag tycker att du ska försöka undvika att hamna i den situationen.” För

mig är det uppenbart att det är oacceptabelt att barn och ungdomar ska kunna kontrollera den fysiska miljön enligt detta mönster.

Under de senaste fem åren har antalet anmälningar om elever som kränkts av lärare i princip fördubblats. Ingen har väl missat det aktuella fallet i Malmö, där kommunen betalade 25 000 kronor i skadestånd efter att en lärare lyft ut en stökig elev ur klassrummet. Det är uppenbart att utvecklingen går mot en situation där lärare blir så rädda för anmälningar att de inte kan göra sitt jobb. Därför måste lärarens rätt att ingripa fysiskt mot stökiga elever stärkas i lagstiftningen.

Bekämpa mobbning

I grunden behövs det vara fler vuxna bland barnen, både på timmar och på rasterna. Idag hinner lärarna inte alltid med. Det är viktigt att de ökade resurser som nu når skolan används för att stärka yrkesgrupper som fritidsledare. Detta kan kompletteras med projekt som ökar närvaron av vuxna, såsom morfar i skolan.

Porrfilter

För de flesta vuxna är det självklart att elever inte ska kunna surfa runt efter porr eller riskera att ofrivilligt se porr i skolan. De digitala verktyg som används i skolan ska tillhandahållas av skolan, då ska skolans verktyg inte heller kunna användas till vad som helst. Därför ska det åligga skolans huvudman att porrfilter eller motsvarande finns och att andra åtgärder vidtas för att se till att digitala verktyg i skolan används till skolarbete och ingenting annat.

Idag finns ett beslut om en nationell digitaliseringsstrategi, som bygger på att alla skolor har en strategi för hur man använder nätet. Det är självklart att i arbetet med strategin måste givetvis filter eller andra åtgärder användas för att säkra den digitala arbetsmiljön i skolan.

Mansnormer ett hinder för kunskapsinhämtning

Över stora delar av världen får killar lägre betyg än tjejer. I Sverige har det sett ut så sedan resultaten började mätas. I Sverige 2017 var killars slutbetyg från grundskolan 30 meritpoäng lägre än tjejers. Till yttermera visso presterar killar som kommer från studiesvaga hem allra sämst.

Samtidigt har det under tiotalet konstaterats att pojkar har lägre betyg än vad deras resultat i nationella prov indikerar. I kort ordalag handlar det om att flickorna hanterar sin studiesituation på ett bättre sätt. De gör sina uppgifter i tid, följer instruktioner och

har rent allmänt ett bättre uppträdande. Flickor bedöms i högre utsträckning utifrån icke-kognitiva faktorer, såsom intresse och motivation.

Det finns en mängd förklaringar till detta. Sällan är förklaringsmodellen att killar är mindre intelligenta, utan ofta beskrivs det att en ”antipluggkultur” finns bland killar. Det är helt enkelt mindre accepterat bland killar att ägna mycket tid åt skolarbetet. Detta är problematiskt då förväntningar på elever och grupper av elever påverkar resultaten. En negativ mansnorm bland killar i skolåldern måste utmanas.

Sammanfattning

Hjalmar Branting menade att politikens mål måste vara att garantera att alla individer kan ”förverkliga sina bästa stämningars längtan”. En stor nyckel till detta är en välfungerande, trygg och jämlik skola. Föräldrar ska känna tillförsikt i att deras barn lär sig algebra och algoritmer, istället för hot och hallucinogener. I ett kunskapssamhälle och en kunskapsdriven ekonomi börjar allt i en bra skola, men en förutsättning för det är lugn och ro i den fysiska miljön. Vi klarar aldrig att skapa ett kunskapsfokus om inte de fysiska grundförutsättningarna finns. Det drabbar dessutom dem som startar med sämst förutsättningar hårdast.

Mathias Tegnér (S)